

Position paper: de politie van morgen en overmorgen

Met 65.000 betrokken medewerkers houdt de politie Nederland veilig. Nu, morgen en overmorgen. Welke politie hebben we morgen en overmorgen nodig voor het realiseren van deze opgave? Dat schetsen de politie, het Openbaar Ministerie, regioburgemeesters en het ministerie van Justitie en Veiligheid in dit position paper in vijf punten. Om de samenleving te verbinden met de politie voerden we onder andere gesprekken met burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties voor de totstandkoming van dit position paper.

1. Hoe staat het met onze veiligheid?

Een 13-jarige jongen staat op een dodenlijst. Een advocaat wordt vermoord. Officieren van justitie krijgen permanente beveiliging. In sommige wijken staat praten met de politie gelijk aan verraad. Xtc-pillen worden net zo snel aan huis afgeleverd als een maaltijd. Er ontstaat een parallelle samenleving waarin corruptie, witwassen en extreem geweld normaal lijken. Daarnaast kostten de vele meldingen van personen met verward gedrag de politie de afgelopen jaren veel tijd.

Tegelijkertijd digitaliseert criminaliteit in hoog tempo. Kwetsbare minderjarigen worden slachtoffer van sexting. Op digitale marktplaatsen is oplichting een nieuw verdienmodel. Voor criminelen is internet een platform waar meer winst te behalen valt en het risico op detectie kleiner is. En dan zijn er nog de grote onverwachte gebeurtenissen waar de politie ineens klaar moet staan. Denk aan burgerprotesten, de toenemende maatschappelijke polarisatie of nu de coronacrisis.

2. Wat zijn onze uitdagingen?

De samenleving verwacht dat de politie een stabiliserende rol speelt. Daarom is de politie onderdeel van onze basisinfrastructuur. Zij helpt ons land draaiende te houden, ook in tijden van crisis.

De politie van morgen (tot 2026) en overmorgen (tot 2030) moet flexibel zijn en moeiteloos kunnen functioneren in een samenleving waarin het fysieke en digitale domein naadloos in elkaar overlopen. In de strijd tegen georganiseerde zware criminaliteit en ondermijning moet de politie voorop kunnen gaan. En daarnaast blijft het belangrijk dat de politie haar kracht, de aanwezigheid in de wijk, behoudt.

Dit alles vraagt veel van de politie. Terwijl tegelijkertijd een kwart van de medewerkers de komende jaren het korps door leeftijdsuitstroom verlaat. Daarmee staat de politie voor een capaciteitsopgave en moet zij een afspiegeling blijven van een steeds meer diverse samenleving. Uitdagende opgaves dus. Opgaves die we alleen realiseren door nu gezamenlijk te investeren in de politie van morgen en overmorgen.

3. Waar staat de politie voor?

Wij streven naar een politie die in elke buurt de kleine en grote boeven weet te vinden. Die kan handelen in verschillende en onverwachte situaties. Een politie die criminelen die zich onaantastbaar wanen achter de tralies zet. Een politie die de hork beboet omdat hij 200 kilometer per uur op de snelweg rijdt. Maar ook een politie die de alcoholverslaafde vader met schulden in contact brengt met de schuldhulpverlening. Een politie die de patiënt op de juiste manier verder helpt. Een politie die er staat in tijden van crisis.

We staan voor een politie die het vertrouwen heeft van burgers. In de wijk, op het web en in de wereld. Een sterke politie die samenwerkt met haar partners. En een voor iedereen in Nederland herkenbare en vertrouwde politie die tegelijkertijd gezag uitstraalt: een politie voor ons allemaal.

4. Wat doet de politie zelf al?

Met 65.000 werknemers houdt de politie Nederland veilig. Nu, morgen en overmorgen. Daarom investeerde de politie de afgelopen jaren in ontwikkelagenda's over opsporing, gebiedsgebonden politie, intelligence en dienstverlening. Daarnaast investeerde de politie in haar eigen mensen, zowel in de operatie als in de ondersteunende bedrijfsvoering en ict.

Burgers houden vertrouwen in de politie als zij aanwezig is in de wijk, in de digitale wereld en als zij georganiseerde criminaliteit in Nederland en daarbuiten aanpakt. Dit vraagt om een verdere, versnelde transformatie naar een toekomstvaste, flexibele en meer gedigitaliseerde politieorganisatie. Een organisatie die voldoende kennis, capaciteit en middelen heeft om aan te sluiten bij snelle maatschappelijke ontwikkelingen in de wijk, op het web en in de wereld. Een politieorganisatie die wendbaar is en blijft.

5. Dus wat heeft de politie van morgen en overmorgen nodig?

1. Behouden van verankering in de wijk en versterken positie op het web;
2. Investeren in een digitaal vaardige politie die blijvend innovatief is;
3. Bestendigen van aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit.

Randvoorwaardelijk is daarvoor nodig:

4. Investeren in zorg, jeugd en ketenpartners en versterken van samenwerking met partners in het maatschappelijke domein en strafrechtdomein;
5. Borgen van stabiel beleid en meerjarige financiële zekerheid.

Verdieping politie van morgen en overmorgen

1. Behouden van verankering in de wijk en versterken positie op het web

‘Het vertrouwen in de politie verdwijnt door minder persoonlijk contact met de politie. Het is belangrijk opnieuw na te denken over hoe we een betekenisvolle relatie tussen politie en burger ontwerpen. Juist in een tijd waarin de politie digitaliseert en afneemt in schaal.’

‘Het is heftig werk! Wat als we politiewerk meer zien als mensenwerk en meer waarderen?’

De kracht van de politie is haar lokale kennis, contact en invloed. Ze is verankerd in de wijk en heeft kennis van de fijnmazige verhoudingen binnen elke wijk. Deze lokale verankering staat onder druk. De samenleving van nu is niet de samenleving van vijf jaar geleden of tien jaar vooruit. Juist in die veranderende samenleving is het essentieel dat de politie nabij is, zowel in de fysieke als de digitale wereld. Jeugd en scholen vragen extra aandacht om te voorkomen dat probleemjongeren uitgroeien tot criminelen.

Dit vraagt ook om een nauwe samenwerking met burgers en een groot netwerk aan publieke en private partners. Veiligheid is namelijk niet een exclusief resultaat van de politie. Integraal beleid (zorg, onderwijs, wonen, werken, economie en veiligheid), waarbij de politie als een van de partners op zowel preventief als repressief gebied een essentiële rol speelt, ligt aan de basis van effectief veiligheidsbeleid.

Bovendien draagt investeren in de kwaliteit en digitale vaardigheden van wijkagenten bij aan een blijvende nabijheid in een digitaliserende samenleving. Voor het vertrouwen in de politie en de rechtsstaat is het ook essentieel dat zaken met een aanwijsbare opsporingsindicatie daadwerkelijk opvolging krijgen.

Dit is nodig om de politie goed verankerd te houden in onze samenleving:

- Uitbreiding van het aantal (digitale) wijkagenten en van de capaciteit voor het uitvoeren van recherchewerkzaamheden in de basisteams, waarvan een deel het accent jeugd en school krijgt.
- Investering in een diverse politie in de wijk, op het web en in de wereld zodat zij herkenbaar en toegankelijk blijft.
- Waardering en aanzien voor het werk van de politieagent en een goede invulling voor modern werkgeverschap.

Voor de capaciteit van morgen en overmorgen is dit nodig:

- Vervanging van aspiranten door volledig opgeleide en inzetbare politiemedewerkers uiterlijk 2030. Daarbij tellen we agenten in opleiding niet langer mee in de sterkte.
- Verdere flexibilisering van de organisatie zodat we schaarse politiecapaciteit zo effectief mogelijk inzetten. Daar hoort ook de inzet van technologie en het vergroten van de zelfstandige ruimte van de korpschef bij. Ruimte om in overleg met en instemming van het gezag keuzes te maken over bijvoorbeeld de inzet van personele en materiële middelen.

2. Investeren in een digitaal vaardige politie die blijvend innovatief is

'Door de digitale criminaliteit komt de politie online met nieuwe regels in aanraking maar zonder de macht die zij offline heeft.'

De scheiding tussen onze fysieke en virtuele wereld vervaagt. De politie van morgen en overmorgen moet vergelijkbaar effectief zijn in beide domeinen. Dat vraagt digitalisering en technologie die integraal verbonden zijn met het politiewerk. De specialistische digitale kennis van nu is de basiskennis van de toekomst. Meer informatiegestuurd en datagedreven werken is een integraal onderdeel van de politietaak.

Dit is nodig om in onze digitaliserende samenleving als politie blijvend te kunnen functioneren:

- Structurele uitbreiding van beschikbare R&D- en IV-budgetten. Hiermee kunnen we investeren in data science, digitale dienstverlening, intelligence en robotisering van ondersteunende processen.
- Passende juridische en ethische kaders die de inzet van data science, informatieverwerking en technologie voor politiewerk mogelijk maakt. Hiervoor moeten we vanuit de leidende grondwettelijke kaders de balans tussen vrijheid van het individu en de bescherming van de maatschappij onderzoeken. De Wet politiegegevens moet hiervoor met voorrang worden aangepast in lijn met de modernisering van het Wetboek van Strafvordering.
- Aantrekking van personeel met andere kennisvaardigheden en een hoger opleidingsniveau. Dit om bij te dragen aan handhaving en opsporing van onder andere cybercriminaliteit in een gedigitaliseerde politieorganisatie. De juiste randvoorwaarden moeten het aantrekken, behouden en opleiden van dit personeel mogelijk maken.

3. Bestendigen van aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit

'Het is ook een probleem van schaarste, maar wat er ontstaat: kiezen voor de grote jongens met de allerhoogste urgentie omdat er nu iemand doodgeschoten is. Maar een laag daaronder, met mensen die ook net te groot zijn voor de basisteams, die kan blijven doorgroeien. Het borrelt onder de oppervlakte en dat is zorgelijk.'

Georganiseerde en ondermijnende criminaliteit ondergraaft de samenleving en de rechtsstaat. De 'grote jongens' van nu, waren ooit de 'kleine boefjes' van toen. De georganiseerde criminaliteit verhardt. Liquidaties in woonwijken op klaarlichte dag en aanslagen op de fundamenten van onze rechtsstaat mogen niet het nieuwe normaal worden. Georganiseerde en ondermijnende criminaliteit vraagt om een kennisintensieve aanpak van de politie op internationaal, nationaal, regionaal en lokaal niveau. De politie spoort samen met haar partners criminele netwerken op, pakt criminele verdienmodellen af en draagt er aan bij dat criminelen die zich onaantastbaar wanen, worden vervolgd en veroordeeld. Mogelijkheden om meer informatie uit te wisselen met partners, in wat we de integrale aanpak noemen, is hard nodig.

Dit is nodig om de politie beter toe te rusten in de strijd tegen georganiseerde criminaliteit:

- Uitbreiding van het brede offensief tegen ondermijnende criminaliteit.
- Investering in de informatieorganisatie, de (internationale) informatiepositie, informatie-uitwisseling en samenwerking met partners om de opsporing te versterken.
- Doorontwikkeling van financiële opsporing, intelligence, forensisch onderzoek en cyberopsporing. Dit vraagt op onderdelen het aantrekken van medewerkers met andere vaardigheden en een hoger opleidingsniveau.

4. Investeren in zorg, jeugd en ketenpartners en versterken van samenwerking met partners in het maatschappelijke domein en strafrechtdomein

'Met maatschappelijke organisaties en het hebben van een gezamenlijk dossier kunnen alle partijen samen tot een oplossing komen.'

'Bepaalde wetten belemmeren nu optimaal communiceren, bijvoorbeeld de AVG en de Wet verplichte GGZ.'

'De komende tijd wordt de groep ouderen groter, en daarmee de dementieproblematiek. We onderzoeken nu een dementievriendelijke stad, met daarin de mogelijke rol voor de politie.'

Investerings in de politie moeten deel uitmaken van een breder pakket aan investeringen in zorg, jeugd en ketenpartners. En de samenwerking van de politie met haar partners moet worden versterkt. Door aan de voorkant gezamenlijk in te spelen op maatschappelijke vraagstukken en hoeft de politie minder in actie te komen voor oneigenlijke taken. Denk onder andere aan de circa 100.000 keer dat de politie moet optreden richting personen met verward gedrag. Samenwerking met partners in de zorg, jeugd, GGZ, bedrijfsleven en woningbouwcorporaties is daarbij van groot belang. Het voorkomen van criminaliteit vraagt om integraal beleid in meerdere sectoren.

Tegelijk moeten we in de strafrechtsketen investeren, in het bijzonder in de ketenpartners het Openbaar Ministerie en de Rechtspraak. Een investering in politie zal pas tot veiligheidsresultaten leiden als de strafrechtsketen als geheel daarop is toegerust. Zo krijgen zaken die de politie oppakt ook daadwerkelijk opvolging en kunnen daders vervolgd en berecht worden. Dit maakt dat investeringen in de politie zijn vruchten afwerpt.

Dit is nodig:

- Investering in preventie (zorg, jeugd en wijk) helpt om de voedingsbodem voor criminaliteit aan te pakken en de druk op de politie te verlagen.
- Nadrukkelijke inzet op verdergaande en versnelde digitalisering van de strafrechtsketen.
- Investering in de strafrechtsketen om vervolging en veroordeling te waarborgen.

5. Stabiel beleid en meerjarige financiële zekerheid

'Voor de operationele laag van maatschappelijke organisaties en politie werkt het beter als beleidsmakers zeggen: "Wij borgen dat jij kan doen wat jij denkt dat goed is."'

Alle investeringen in de transformatie van de politie van morgen en overmorgen zijn alleen mogelijk met een meerjarig perspectief en een meerjarige financiële zekerheid. Keuzes rond het afbouwen van opleidingscapaciteit hebben grote en langdurige gevolgen voor de organisatie. De ervaring leert dat capaciteitsopbouw niet snel geregeld is. En om de basis op orde te krijgen, moeten we financiering voor structurele of meerjarige opdrachten herstellen.

De politie werkt in de frontlinie van de samenleving, dat is heftig en ingewikkeld. Vergaande protocollering als gevolg van incidenten draagt niet bij aan het daadwerkelijk politiewerk. Meer ruimte voor de eigen professionaliteit van de politiemedewerkers, naast zorgvuldige reflectie en verantwoording, helpt om effectiever op te treden.

Dit is nodig:

- Meerjarige visie op de rol van de politie en veiligheids- en ketenpartners als basis voor stabiele beleidsontwikkeling en stabiele financiering.
- De politie en haar ketenpartners moeten gefinancierd worden op basis van het borgen van hun maatschappelijke beschikbaarheid om invulling te kunnen geven aan haar maatschappelijke opgaven (geen pax-financiering in de strafrechtsketen).
- Verdere uitvoering van ontwikkelagenda's voor opsporing, gebiedsgebonden politie, intelligence en dienstverlening.

- Financieringsherstel van structurele of meerjarige opdrachten (bijvoorbeeld de uitvoering van het Wetboek van Strafvordering of de uitvoering van de korpscheftaken).

Nu de juiste keuzes maken

Wij staan voor een toekomstvaste politie die Nederland veilig houdt. Nu, morgen en overmorgen. Een politie die het vertrouwen heeft van burgers. Een politie verbonden met wijk, web en wereld. Een politie die samenwerkt met haar partners. Een voor iedereen herkenbare, vertrouwde en gezaghebbende politie. Een politie voor ons allemaal.

De politie werkt hier met 65.000 betrokken collega's dag en nacht aan, letterlijk. De politie investeert hiervoor in haar mensen, haar organisatie en haar samenwerking met maatschappelijke partners.

Hoe kunnen we dit ook morgen en overmorgen blijvend realiseren?

Door nu de juiste keuzes te maken en blijvend te investeren in de juiste randvoorwaarden. Zo staan we samen voor de politie van morgen en overmorgen.